

Pomáhat a chránit

POLICEJNÍ PREZIDIUM ČESKÉ REPUBLIKY

Policejní prezident

PCR99ETRpo41360667

Č. j. PPR-16624-16/ČJ-2016-990220

Praha 13. listopadu 2017

Počet listů: 6

Vážená paní
Mgr. Anna ŠABATOVÁ, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv
Údolní 39
602 00 BRNO

na vědomí

Ústavní soud
Joštova 8
660 83 Brno
K sp. zn.: IV. ÚS 4150/16

Úmrtí pacienta psychiatrického oddělení nemocnice – sdělení
Ke sp. zn. 2618/2016/VOP/MLU

Na základě obdrženého závěrečného stanoviska ve smyslu ustanovení § 18 odst. 2 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve shora uvedené věci zasílám sdělení k Vámi navrženým opatřením k nápravě. V první řadě bych rád ocenil, že jste přehodnotila některé své závěry na základě mého vyjádření.

K návrhu na opatření č. 1 – usměrnit používání donucovacího prostředku taser tak, aby nebylo povoleno používat jej za účelem prosté ochrany majetku a veřejného pořádku.

V části C závěrečného stanoviska uvádíte, že je vhodné zaměřit se na **zákonné vymezení situací**, ve kterých je policista oprávněn použít donucovací prostředek taser. S tímto, jak jsem již předestřel ve svém prvním vyjádření, nemůžu souhlasit. Je všeobecně známo, že právní norma jako obecné pravidlo nemůže obsahovat do té míry kazuistickou úpravu, aby nebylo potřeba ji aplikovat rovněž na případy obdobné a při aplikaci samé ji vykládat. V moderních právních systémech se požaduje, aby právní normy byly schopné zachytit co nejširší okruh variant, v důsledku čehož zde musí být používány i pojmy, jako jsou přiměřenost, míra nezbytně nutná

Strojnická 27
170 89 Praha 7

Tel.: +420 974 834 351
Fax: +420 974 834 700
Email: pp.sekretpp@pcr.cz

k dosažení účelu sledovaného úkonem, ochrana veřejného pořádku apod. J. Hoetzel vyjádřil toto dilema zákonodárce tak, že se nemůže obejít bez pružných pojmů, protože by jinak nezvládl rozmanitost životních poměrů.¹ V. Vopálka shledává nezbytnost širokého využívání neurčitých právních pojmů v nutnosti reagovat na rozmanitost a proměnlivost vztahů, nutnost brát v úvahu veškeré možné podmínky aplikace právní normy s ohledem na měnící se okolnosti.² Evropský soud pro lidská práva, který se zabýval možností **používání neurčitých pojmů v souvislosti s požadavkem zajištění předvídatelnosti práva**, dospěl k závěru, že **daní za příliš vysokou jistotu, kterou přináší naprosto konkrétní a detailní úprava, může být značná nepružnost práva, které se neumí vyrovnat s měnícími se okolnostmi**. Vzhledem k tomu soud uznal, že je nevyhnutelné, aby se právní předpisy vyjadřovaly v termínech, které jsou více či méně neurčité a jejichž aplikace je věcí praxe.³

Nesouhlasím rovněž s tvrzením, že *na rozdíl od jiných donucovacích prostředků je účinek na zdraví, i zvláště zranitelné osoby, velmi nepředvídatelný*. Z policejní praxe je známo nespočet případů, ve kterých se ukázala nepředvídatelnost účinku na zdraví i jiných donucovacích prostředků. Ostatně ve své původní zprávě jste sama poukázala na případy náhlých úmrtí při zatýkání, při kterých donucovací prostředek taser nefiguroval. Náhlé úmrtí je způsobeno například nadměrnou tělesnou námahou, přehřátím těla či psychickým rozrušením. Všechny tyto příčiny mohou být důsledkem použití jakéhokoli donucovacího prostředku proti osobě, která se aktivně brání. Osobně tedy souhlasím s nepředvídatelností použití síly proti osobě kladoucí aktivní odpor, nemůžu však souhlasit s tím, že by tato nepředvídatelnost byla dána pouze u taseru. Trvám na svém tvrzení, že donucovací prostředek taser užívá pouze přesně definovanou energii k překonání resistance a jeho použití je možné efektivně kontrolovat a vyhodnotit, a že taser je jediný donucovací prostředek, jehož použití a intenzitu jeho použití lze zpětně dohledat, a to na základě přesně a nesmazatelně zaznamenaného data, času a délky každého výboje (čehož jsou si policisté velmi dobře vědomi). Tyto pojistky se neuplatňují pouze u distančního režimu použití taseru, jak uvádíte. Jediná „pojistka“, která není aktivována při kontaktním použití taseru je rozsypání identifikačních koleček.

Dále uvádíte, že zásadně nesouhlasíte s mým vyjádřením, že *se použití jiných donucovacích prostředků vztahuje k fyzickým dispozicím policisty a intenzita je velmi obtížně kontrolovatelná a řízená*, aniž byste tento názor opřela o věcný argument. V tomto ohledu tudíž s Vámi nejsem schopen jakkoli polemizovat nad uvedeným problémem, neboť nemám na co reagovat.

Taser není používán za účelem prosté ochrany majetku a veřejného pořádku, a tudíž nevidím reálný důvod, proč bych měl takové opatření činit. Ve svém prvotním vyjádření jsem uvedl, že skutečnost, že v zákoně nejsou vyjmenovány jednotlivé situace, za kterých je možné taser použít (jako tomu je v ustanovení § 56 zákona o Policii České republiky), neznamená, že policista je oprávněn použít taser za obecných podmínek podle ustanovení § 53 odst. 1 zákona o Policii České republiky bez dalšího. Takový pohled je velmi zjednodušující, založený na čistě jazykovém výkladu zákona. Dále jsem upozornil, že metodická příručka ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia ČR k používání donucovacích prostředků a zbraně, která platí napříč celou policií, stanoví, že **při zákroku, při němž jiné donucovací prostředky nevedou k**

¹ Hoetzel, J. Zájmy veřejné. Slovník veřejného práva československého, svazek V. (reprint). Praha : Eurolex Bohemia, 2000, s. 37–38.

² Vopálka, V. Administrativněsprávní vztahy, in Hendrych, D. a kol. Správní právo. Obecná část. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 84.

³ Rozsudek ve věci *Rekvényi v. Maďarsko* (Berger, V., op. cit. sub 3, s. 523–526).

zabránění aktivního odporu, je použití taseru poslední alternativou k použití zbraně. Policista jej tudíž použije, pokud není v konkrétní situaci možno použití jiného donucovacího prostředku, např. hmaty, chvaty, údery, obušek či slzotvorný prostředek. Z tohoto konstatování je zcela zřejmé, že donucovací prostředek taser není užíván, jak uvádíte, *k prosté ochraně majetku či veřejného pořádku*. Vyšší uznání nebezpečí taseru pro život a zdraví osob je již v právním řádu České republiky vyjádřena ve formě zpřísněné zásady subsidiarity.

Na tyto argumenty jste však ve svém závěrečném stanovisku rovněž nereagovala. Policie České republiky nemůže činit opatření, které je postaveno pouze na domněnkách. Pokud se rozhodnu, že dané opatření je opravdu zapotřebí, musím vědět, z jakého konkrétního důvodu je nezbytně nutné, a jakým způsobem to přispěje k lepší ochraně lidských práv osob tak, aby zároveň nedošlo k ohrožení bezpečnosti policistů. Já osobně jsem totiž přesvědčen, že kazuistickým výčtem situací, při kterých by mělo dojít k užití taseru, a při kterých by k jeho užití naopak dojít nemělo, dojde ke zjednodušování v rozhodování policistů a k alibistickému přístupu. Použití konkrétního donucovacího prostředku závisí na nespočtu faktorů a konkrétních okolnostech daného zákroku. Tyto situace nelze kazuisticky vystihnout ustanovením zákona ani interního aktu řízení. Policista musí být dostatečně intelektuálně a emočně vyzrálý tak, aby uměl v konkrétní situaci vyhodnotit, kdy je nezbytně použití konkrétního donucovacího prostředku a následně, aby si uměl toto rozhodnutí hodnověrně odůvodnit.

Pokud dovozujete Váš závěr o tom, že v policii **v současné době** panuje názor, že taser je bezpečný prostředek, z výpovědí lektorů při šetření zákroku policistů proti pacientovi psychiatrického oddělení, mohu Vás ujistit, že úmrtí tohoto pacienta se v praxi výrazným způsobem projevilo. Ostatně zmíněná metodická příručka ředitele ředitelství služby pořádkové policie byla vydána až po této mimořádné události. Domnívám se, že prezentovat dva roky starou výpověď lektorů jako současný názor policie na užití donucovacího prostředku taser, není v tomto případě na místě, zejména přihlídnou-li k tomu, že jste byla ze strany policie několikrát informována o opaku.

Přiznávám, že jsem nepodložil své tvrzení o tom, že používání donucovacího prostředku snižuje počet vážných zranění. Studie provedená Wake Forest University zjistila, že v 99,7 procentech nedošlo vůbec ke zranění osob po použití elektrického donucovacího prostředku nebo došlo pouze k lehkým poraněním. Tato studie financována Národním institutem spravedlnosti Ministerstva spravedlnosti USA měla k dispozici záznamy z 962 skutečných použití elektrických donucovacích prostředků policií v USA.⁴ Další studie provedená přímo Národním institutem spravedlnosti amerického Ministerstva spravedlnosti došla k závěru, že elektrické donucovací prostředky dokonce snižují možnost potenciálního poranění jak policistů, tak pachatelů („*CED use substantially decreased the likelihood of suspect injury*“)⁵.

K návrhu opatření č. 2 – zajistit, aby součástí vzdělávání o donucovacích prostředcích byly informace o zdravotních rizicích, jež souvisí s použitím donucovacího prostředku taser, které mohou nastat u osob s rizikovými faktory

⁴ Dostupné z: <http://www.ojp.usdoj.gov/nij/topics/technology/less-lethal/monitoring-ced-use.htm>, str. 2.

⁵ Dostupné z: <http://www.ojp.usdoj.gov/nij/topics/technology/less-lethal/monitoring-ced-use.htm>, str. 14.

Útvar policejního vzdělávání a služební přípravy v současné době aktualizuje vzdělávací program „donucovací prostředek TASER pro uživatele“, který bude klást větší důraz na zdravotní rizika, které mohou nastat v souvislosti s použitím taseru u osob s rizikovými faktory.

K návrhu na opatření č. 3 – zajistit, aby policisté, kteří provádí služební zákrok spolu s policisty, kteří jsou oprávněni používat taser, prošli přípravou zaměřenou na koordinaci zásahu s cílem minimalizace takto použité síly a okamžité reakce v případě zdravotních komplikací

Policisté vykonávající službu s policisty, kteří jsou oprávněni použít donucovací prostředek taser, jsou absolventy základní odborné přípravy (vstupní požadavek pro uživatele), jejímž obsahem je komplexní právní povědomí o zákonných oprávněních policisty k použití všech donucovacích prostředků. Dále jsou seznámeni v modelových situacích s taktikou zákroku při použití všech donucovacích prostředků a řeší i poskytnutí rychlé zdravotní pomoci v případě zdravotních komplikací u případů použití donucovacích prostředků. Další zvláštní vzdělávání tudíž považují v tomto ohledu za nadbytečné.

K návrhu na opatření č. 4 a 6 – zajistit policistům v roli nadřízených těch policistů, kteří jsou oprávněni používat taser, informace k otázce hodnocení oprávněnosti a přiměřenosti použití tohoto donucovacího prostředku, například formou školení; zajistit, aby pro potřeby vyhodnocení použití taseru měl nadřízený přístup k datům uloženým v taseru.

Nadřízeným policistům mohou poskytnout součinnost vyškolení instruktoři, kteří jsou vzděláváni i v otázce hodnocení oprávněnosti a přiměřenosti použití donucovacího prostředku taser. Dále lze uvést, že nadřízení policistů, kteří jsou oprávněni používat taser, jsou rovněž absolventi základní odborné přípravy, díky které mají komplexní povědomí mimo jiné i o problematice donucovacího prostředku taser. Rovněž vedoucí policisté absolvují kurz pro vedoucí a zástupce vedoucích výkonných organizačních článků služby pořádkové policie, jehož součástí jsou zásady pro vyhodnocení služebních zákroků za použití donucovacích prostředků a zbraně, tedy i taseru. Tento kurz bude Útvarem policejního vzdělávání a služební přípravy aktualizován s ohledem na zvýšené potřeby v otázce hodnocení oprávněnosti a přiměřenosti použití taseru, a také v otázce používání speciálního softwaru k přístupu k datům uloženým v taseru o počtu, délce a čase jednotlivých výbojů.

K návrhu na opatření č. 5 – zařadit kritérium vysoké odolnosti vůči stresu do procesu vydávání oprávnění k používání elektrického donucovacího prostředku.

V závěrečném stanovisku uvádíte, že nejste přesvědčena o tom, že každý policista má takovou míru odolnosti vůči stresu, že může být vybaven elektrickým paralizérem, jehož použití v kontaktním režimu není bez aktivního provedení analýzy dat v přístroji (tedy typicky bez stížnosti) vůbec zjištělné.

Míra odolnosti vůči stresu je **základním atributem pro vstup (přijmutí) do služebního poměru příslušníka bezpečnostního sboru**. Tento atribut je naplněn u každého z policistů, a to rovněž s ohledem na požadavek, aby byl schopen nosit a používat střelnou zbraň. Každý policista ve služebním poměru totiž disponuje střelnou zbraní, přičemž byl k tomuto shledán způsobilým mimo jiné při vstupním psychologickém vyšetření. Je tedy zcela nereálné, abych nastavil mechanismy pro výběr policistů s lepší odolností vůči stresu za účelem jejich vybavení taserem, když policisté, kteří tímto výběrem neprojdou, budou vybaveni pouze střelnou zbraní. Ad absurdum tedy lze

konstatovat, že policisté s menší odolností vůči stresu nebudou moci použití síly odstupňovat a budou nuceni používat střelnou zbraň více, než policisté s vyšší odolností vůči stresu vybaveni i taserem.

Za zavádějící jsem nucen označit i Vaše konstatování, že analýza dat v přístroji je prováděna pouze na základě stížnosti, a že použití v kontaktním režimu není vůbec zjištělné. Podle ustanovení § 57 odst. 2 zákona o Policii České republiky je policista **povinen každý zákrok, při kterém bylo použito donucovacího prostředku nebo zbraně, bezodkladně ohlásit svému nadřízenému** a sepsat o něm úřední záznam s uvedením důvodu, průběhu a výsledku jejich použití. Každý nadřízený policista je poté povinen ve smyslu zákona o Policii České republiky provést vyhodnocení použití donucovacího prostředku, přičemž musí dodržet zákonem stanovené podmínky. Toto vyhodnocení provede v době zjištění všech potřebných informací směřujících k řádnému objasnění věci, přičemž přihlíží ke konkrétní situaci a okolnostem provedení zákroku. Použití donucovacího prostředku taser v kontaktním režimu tak podléhá stejné ohlašovací povinnosti jako použití ostatních donucovacích prostředků a nadřízený toto použití zjistí i bez aktivního provedení analýzy dat v přístroji.

K návrhu opatření č. 7 – zajistit, aby se odborům vnitřní kontroly předávaly informace o zásazích policie, při kterých došlo k usmrcení nebo vážnému zranění člověka a aby se jim v rámci své působnosti zabývaly i přes probíhající šetření Generální inspekce bezpečnostních sborů, a to do té míry, do jaké je to s ohledem na průběh vyšetřování inspekcí možné.

Ve vyjádření ke zprávě ve smyslu ustanovení § 18 odst. 1 zákona o Veřejném ochránci práv jsem uvedl následující:

„Každé použití taseru je navíc sledováno odborem vnitřní kontroly Policejního prezidia ČR, při kterém dochází ke zjišťování podrobných informací o okolnostech zákroku, způsobu použití taseru a další relevantní informace. Kontrola použití donucovacího prostředku taser tudíž nikdy neprobíhá pouze na úrovni přímého nadřízeného zakročujícího policisty“.

Dále jsem uvedl:

*„Osobně bych byl nakloněn analýze zákroku odborem vnitřní kontroly po uzavření případu z trestněprávního hlediska. Generální inspekce bezpečnostních sborů je však policejní orgán ve smyslu trestního řádu, který vede trestní spis, a tudíž argumentuje, že ustanovení § 65 trestního řádu nedovoluje odborům vnitřní kontroly Policie České republiky nahlížet do trestních spisů, pokud daný skutek není postoupen k projednání v kázeňském řízení. Zajišťovat důkazní prostředky však přirozeně zpravidla nelze simultánně dvěma subjekty najednou (například předmětný taser nelze zajistit jak policejním orgánem GIBS, tak odborem vnitřní kontroly). **Informace, které lze zjistit i při probíhajícím šetření Generální inspekcí bezpečnostních sborů, jsou samozřejmě odborem vnitřní kontroly zjišťovány.**“*

Domnívám se, že navrhopvat jako opatření k nápravě něco, co v praxi již dávno funguje, a o čemž jste byla z mé strany již prokazatelně informována, je poněkud nadbytečné a dovolím si tvrdit i nepatřičné. Zejména uvážíme-li Vaše konstatování, že *dosavadní opatření nepovažujete za*

dostatečná, z čehož vyvozují, že v dosavadní kontrolní činnosti odborů vnitřní kontroly shledávají pochybení.

Dovolte mi k tomu jen upřesnit, že podle závazného pokynu policejního prezidenta č. 136/2006, kterým se upravuje postup při hlášení událostí a provozování informačního systému "UDÁLOST", je použití zbraně, donucovacích prostředků a jiná jednání mající za následek škodu, zranění nebo úmrtí osob v souvislosti se služebními zákroky nebo úkony policistů a zaměstnanců, předmětem hlášené povinnosti. Na základě tohoto hlášení poté operační středisko bezodkladně informuje příslušného dosahového pracovníka odboru vnitřní kontroly. Odboru vnitřní kontroly jsou tedy předávány informace nejen o zásazích policie, při kterých dojde k usmrcení a vážnému zranění.

K opatření č. 8 – zahrnout do metodické a vzdělávací činnosti také téma úmrtí v důsledku poziční asfyxie a úmrtí v tzv. face down prone position.

Ačkoliv si nejsem jistý, jak tato témata souvisí s používáním donucovacího prostředku taser, informuji Vás, že touto problematikou se zabývá Útvar policejního vzdělávání a služební přípravy.

K opatření č. 9 – ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví zajistit vzdělávací program pro policisty

Neshledávám důvod pro vytvoření speciálního vzdělávacího programu ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví, jenž by pokrýval téma zásahu na vyžádání personálu psychiatrického oddělení, asistence při ošetření člověka trpícího duševní poruchou, deeskalace a alternativ k silovému zvládnutí problematického chování osoby trpící duševní zdravotní poruchou.

Zpracovala:

[redacted]

[redacted]

genmjr. Mgr. Bc. Tomáš Tuhý
policejní prezident